

ผลของโปรแกรมพัฒนาความรู้และทักษะการใช้แนวทางวางแผนการจำหน่ายในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองต่อความรู้ และทักษะของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานหอผู้ป่วยในโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช

(The effects of knowledge and Skill of Using Discharge planning in Cerebrovascular Disease Patients Development Program on knowledge and Skill Using Discharge Planning among Registered Nurses who worked at the Inpatient Department, Chawang Crown Prince Hospital, Nakhon Si Thammarat Province)

รัชดา เจนวนิชยารักษ์

Ratchada Janwittayarak

โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชฉวาง

Chawang Crown Prince Hospital

บทคัดย่อ

การวิจัยกึ่งทดลองแบบกลุ่มเดียววัดก่อนและหลัง มีวัตถุประสงค์เพื่อทดสอบผลของโปรแกรมพัฒนาความรู้และทักษะการใช้แนวทางวางแผนการจำหน่ายในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง ต่อความรู้และทักษะของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานหอผู้ป่วยในโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง ตามคุณสมบัติที่กำหนดเป็นพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานหอผู้ป่วยในโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชฉวาง จำนวน 15 คน โปรแกรมประกอบด้วย ความรู้เรื่องโรคหลอดเลือดสมอง และการฝึกทักษะการใช้แนวทางวางแผนการจำหน่ายในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง โดยให้กิจกรรมรายบุคคล คนละ 2 ครั้ง ครั้งละ 30 นาที โปรแกรมและเครื่องมือประกอบด้วย แบบสอบถามความรู้ และแบบประเมินทักษะ ผ่านการตรวจสอบความตรงโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ได้ค่า CVI = 0.74, 0.70 และ 0.80 ตามลำดับ ทดสอบความเที่ยงของเครื่องมือกับพยาบาลวิชาชีพที่มีความคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง 30 คน ซึ่งประกอบด้วย 1) แบบประเมินความรู้การวางแผนการจำหน่ายในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง ใช้การทดสอบ KR-20 ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.81 2) แบบสังเกตการใช้แนวทางวางแผนการจำหน่ายในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง คำนวณโดยใช้ Interrater reliability ได้ค่าความตรง เท่ากับ 1 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา และ Wilcoxon Matched-pair Signed rank Test

ผลการศึกษาพบว่า การแจกแจงลำดับที่ความรู้และทักษะของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานหอผู้ป่วยในหลังได้รับโปรแกรมมีความแตกต่างก่อนได้รับโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .01$) ผลการศึกษาค้นครั้งนี้ เป็นการเพิ่มความรู้และทักษะของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานหอผู้ป่วยใน เกี่ยวกับการใช้แนวทางวางแผนการจำหน่ายในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการดูแลผู้ป่วยต่อเนื่อง

คำสำคัญ : แนวทางวางแผนการจำหน่ายในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง, โรคหลอดเลือดสมอง, พยาบาลวิชาชีพ

Abstract

A quasi-experimental one-group pre-post-test design was used to test the effects of knowledge and skill of using discharge planning in the cerebrovascular disease Patients Development Program on knowledge and skill using discharge planning among registered nurses working in the inpatient department, Chawang Crown Prince Hospital, Nakhon Si Thammarat Province. Purposive sampling was used to select 15 registered nurses (RNs) who worked at the inpatient department on inclusion criteria. The program consisted of knowledge about cerebrovascular disease and skill training for using discharge

planning guidelines for patients with cerebrovascular disease. Total activities were used for individuals 2 times per person and 30 minutes each time. The programs and instruments, including the knowledge questionnaire and the skill evaluation scale, were validated by three experts equal to 0.74, 0.70, and 0.80, respectively. The reliability of the instruments was examined with thirty RNs as the same sample size consisted of 1) the knowledge questionnaire was examined with Kuder-Richardson (KR-20) equal to 0.81 and 2) the skill evaluation scale examined with interrater reliability equal to 1. Data were analyzed using descriptive statistics and the Wilcoxon Matched-pair Signed rank Test.

The findings revealed significant differences in the mean ranks of knowledge and skills of RNs who worked in the inpatient department after receiving the program ($p < .01$).

The results of this study are to increase the knowledge and skills of RNs working in the inpatient department about using discharge planning in cerebrovascular disease to improve the efficiency of continuous patient care.

Keywords : Discharge planning in cerebrovascular disease guideline, Cerebrovascular disease, Registered nurses

บทนำ

โรคหลอดเลือดสมองเฉียบพลัน หรือ acute stroke เป็นสาเหตุการตายเป็นอันดับสอง และการพิการเป็นอันดับสามทั่วโลก โดยผู้ป่วยเป็นโรคหลอดเลือดสมองกว่า 80 ล้านคน มีผู้เสียชีวิตประมาณ 5.5 ล้านคน สำหรับประเทศไทยสาเหตุการตายของคนไทย พบว่าโรคหลอดเลือดสมองเป็นสาเหตุการตายอันดับ 2 (สถาบันการแพทย์ฉุกเฉินแห่งชาติ, 2565) จากสถิติดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าโรคหลอดเลือดสมองยังคงเป็นปัญหาสำคัญ เพราะสามารถเกิดได้กับประชาชนทุกกลุ่มวัย ซึ่งผู้ป่วยด้วยโรคนี้จะได้รับผลกระทบทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม (กองบริหารสาธารณสุข สำนักงานปลัดกระทรวง, 2565) สำหรับโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชฉวาง เป็นโรงพยาบาลชุมชนระดับ M2 และเป็นโรงพยาบาลผ่านการรับรองคุณภาพ HA/DHSA พบว่า มีผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองที่เข้ารับการรักษาในหอผู้ป่วยใน จากข้อมูลในปี 2563-2565 เป็นจำนวน 78, 116 และ 130 ตามลำดับ (ศูนย์คุณภาพโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชฉวาง, 2566) จากการทบทวน case ตามมิติคุณภาพ พบว่ามีมิติด้าน effective ได้แก่ อัตราการ recurrent อัตราการขาดนัด ขาดยา และอัตราผู้ป่วยที่มีศักยภาพในการฟื้นฟูสมรรถนะยังผ่านเกณฑ์ในระดับต่ำ (ศูนย์คุณภาพโรงพยาบาลสมเด็จพระ

ยุพราชฉวาง, 2566) เมื่อทบทวนตาม patient care process ยังพบปัญหาในกระบวนการดูแลผู้ป่วยตั้งแต่กระบวนการเข้ารับ การเข้าถึงบริการ (access & entry) จนถึงกระบวนการดูแลผู้ป่วยและการดูแลต่อเนื่อง และเมื่อหา root cause ในเชิงลึก พบว่า ปัจจัยด้านบุคลากรและสมรรถนะของบุคลากร มีความสำคัญ เป็นการสะท้อนการทำงานของทีม โดยเฉพาะวิชาชีพพยาบาลซึ่งเป็นบุคลากรหลักในการดูแลผู้ป่วย ผู้วิจัยในฐานะพยาบาลหัวหน้างานผู้ป่วยใน มีบทบาทในการควบคุมกำกับและติดตามการทำงานของทีมพยาบาล ได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ ทำให้เล็งเห็นว่า พยาบาลผู้ดูแลจำเป็นต้องมีความรู้และทักษะที่เฉพาะเจาะจง เนื่องจากพยาบาลมีประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกัน มีการย้ายเข้า ย้ายออก และมีการหมุนเวียนในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ยังขาดการวางแผนการจำหน่ายที่ชัดเจน จากการทบทวนวรรณกรรม พบงานวิจัยเกี่ยวกับโปรแกรมวางแผนจำหน่ายทางการพยาบาล ในการดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองจำนวนมาก เช่น โปรแกรมวางแผนจำหน่ายทางการพยาบาลต่อความรู้และการบรรลุเป้าหมายในการดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง โรงพยาบาลภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ปกานิน ศรีแสง, 2563) และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพร้อมเพื่อการจำหน่ายออกจากโรง

พยาบาล ของผู้ดูแลผู้ป่วยสูงอายุโรคหลอดเลือดสมอง เป็นต้น (ปริมล หงส์ศรี, 2560) พบว่า ผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองแต่ละรายมีความบกพร่องทางพยาธิสภาพและมีเป้าหมายทางการรักษาที่แตกต่างกัน พยาบาลผู้ดูแลจำเป็นต้องให้ความรู้และฝึกทักษะเฉพาะเจาะจงเป็นรายบุคคล

สำหรับโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชฉวาง มีแนวโน้มผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองเข้ารับการรักษาเพิ่มมากขึ้นทุกปี แม้นว่าทางทีม PCT ได้มีการกำหนดแนวทางและวางแผนการจำหน่ายผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองตามรูปแบบ D-METHOD โดยยึดแนวคิดของกองการพยาบาล สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข (2539) อย่างไรก็ตามพบว่ารูปแบบการให้ความรู้และการประเมินผู้ป่วยก่อนจำหน่ายตาม D-METHOD ยังมีปัญหาในกระบวนการดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองที่ยังไม่สามารถนำสู่การปฏิบัติที่เป็นแนวทางเดียวกัน การให้ข้อมูลก่อนจำหน่ายยังไม่สอดคล้องกับปัญหาที่ผู้ป่วยต้องการ การให้ความรู้ยังขาดการประเมินปัญหาและความต้องการของผู้ป่วย ประกอบกับในบางครั้งการให้ความรู้และคำแนะนำอยู่ภายใต้เวลาที่จำกัด ส่งผลให้ผลลัพธ์ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย จากการทบทวนทฤษฎี พบว่า มีทฤษฎีเกี่ยวกับสมรรถนะ นั่นคือ ความสามารถหรือศักยภาพของมนุษย์จะแบ่งออกเป็น 3 ประการ ได้แก่ ความรู้ (knowledge) ทักษะ (skills) และพฤติกรรมที่พึงปรารถนา (attributes) (McClelland, 1970) นำไปสู่การเพิ่มความรู้และทักษะของพยาบาล

ผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญของสมรรถนะพยาบาลในการวางแผนการจำหน่ายโรคหลอดเลือดสมอง จึงพัฒนาโปรแกรมพัฒนาความรู้และทักษะการใช้แนวทางวางแผนการจำหน่ายในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง ต่อความรู้ และทักษะของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานหอผู้ป่วยในชั้น เพื่อให้การวางแผนการจำหน่ายผู้ป่วยกลุ่มนี้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบการแจกแจงลำดับที่ความรู้ของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานหอผู้ป่วยในก่อนและหลังได้รับโปรแกรมพัฒนาความรู้และทักษะการใช้

แนวทางวางแผนการจำหน่ายในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง

2. เพื่อเปรียบเทียบการแจกแจงลำดับที่ทักษะของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานหอผู้ป่วยในก่อนและหลังได้รับโปรแกรมพัฒนาความรู้และทักษะการใช้แนวทางวางแผนการจำหน่ายในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง

สมมติฐานการวิจัย

1. การแจกแจงลำดับที่ความรู้ของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานหอผู้ป่วยในหลังได้รับโปรแกรมมีความแตกต่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ก่อนได้รับโปรแกรม ($p < .01$)

2. การแจกแจงลำดับที่ทักษะของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานหอผู้ป่วยในหลังได้รับโปรแกรมมีความแตกต่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ก่อนได้รับโปรแกรม ($p < .01$)

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาผลของโปรแกรมพัฒนาความรู้และทักษะการใช้แนวทางวางแผนการจำหน่ายในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง ต่อ ความรู้ และทักษะของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานหอผู้ป่วยในโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช ตัวแปรที่ศึกษาประกอบด้วย ตัวแปรต้น ได้แก่ โปรแกรมพัฒนาความรู้และทักษะการใช้แนวทางวางแผนการจำหน่ายในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง ตัวแปรตาม ได้แก่ ความรู้ และทักษะของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานหอผู้ป่วยใน การใช้แนวทางวางแผนการจำหน่ายในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย ตั้งแต่เดือน ธันวาคม 2566-มกราคม 2567

นิยามศัพท์

1. โปรแกรมพัฒนาความรู้และทักษะการใช้แนวทางวางแผนการจำหน่ายในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง หมายถึง โปรแกรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม ในเรื่องความรู้โรคหลอดเลือดสมอง บูรณาการแนวคิดสมรรถนะ และมาตรฐานการวางแผน

การจำหน่ายนำไปสู่การสร้างโปรแกรม ซึ่งประกอบไปด้วย 1) ความรู้โรคหลอดเลือดสมอง พยาธิสภาพของโรค ปัจจัยเสี่ยงการเกิดโรค อาการของโรค การวินิจฉัย การรักษา การป้องกัน 2) ทักษะการใช้แนวทางวางแผนการจำหน่ายในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง ประกอบด้วย ความถูกต้อง ตามรูปแบบการจำหน่ายในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง D-METHOD

2. ความรู้การใช้แนวทางวางแผนการจำหน่ายในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง หมายถึง การรับรู้ของพยาบาลต่อความเข้าใจในพยาธิสภาพของโรคหลอดเลือดสมอง ปัจจัยเสี่ยงการเกิดโรค อาการของโรค การวินิจฉัย การรักษา การป้องกัน

3. ทักษะการใช้แนวทางวางแผนการจำหน่ายในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง หมายถึง ความสามารถของพยาบาลในการใช้แนวทางวางแผนการจำหน่ายในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง ตามรูปแบบ D-METHOD

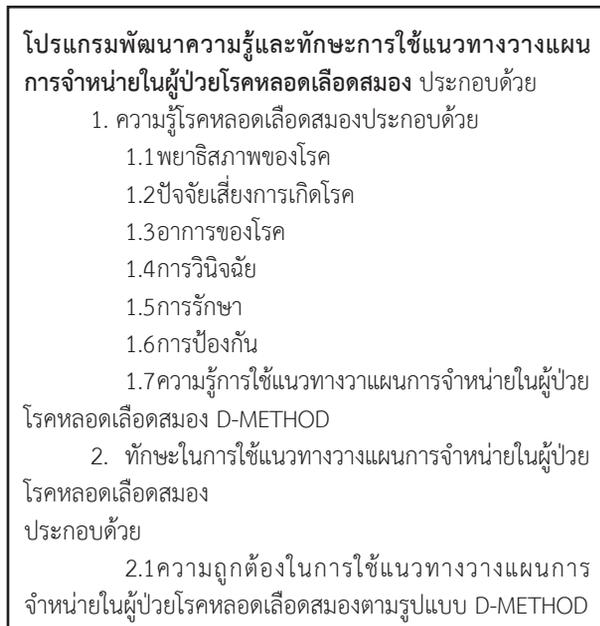
4. พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานหออผู้ป่วยใน หมายถึง พยาบาลวิชาชีพปฏิบัติการ และพยาบาลวิชาชีพชำนาญการที่ปฏิบัติงานในหออผู้ป่วยหญิงและหอ

ผู้ป่วยชาย โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช และเป็นผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ ระดับปริญญาตรีหรือ เทียบเท่าจากมหาวิทยาลัยหรือวิทยาลัยพยาบาลที่สภาการพยาบาลรับรอง มีใบประกอบวิชาชีพการพยาบาลชั้นหนึ่ง หรือการพยาบาลและการผดุงครรภ์ชั้นหนึ่งที่ยังไม่หมดอายุ

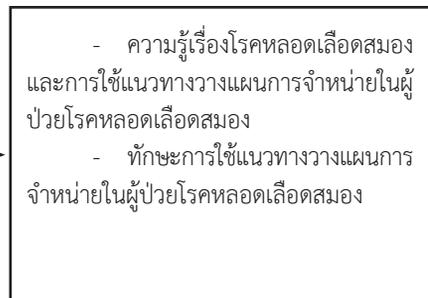
กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากบูรณาการแนวคิด competency ของ David C. McClelland (1999) อธิบายได้ว่า สมรรถนะหรือความสามารถของบุคคลประกอบไปด้วย 3 ประการ ได้แก่ ความรู้ (knowledge) ทักษะ (skills) และ พฤติกรรมที่พึงปรารถนา (attributes) บูรณาการร่วมกับ การทบทวนวรรณกรรม และมาตรฐานการวางแผนการจำหน่ายในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง ตามรูปแบบ D-METHOD นำไปสู่การพัฒนาความรู้และทักษะของพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง ดังรูปที่ 1

ตัวแปรต้น

ตัวแปรตาม

รูปที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดทฤษฎี สู่กรอบแนวคิดการใช้โปรแกรมพัฒนาความรู้และทักษะการใช้แนวทางวางแผนการจำหน่ายในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ การวิจัยแบบกึ่งทดลองหนึ่งกลุ่ม แบบวัดก่อนและหลัง (quasi-experimental one group pre post-test design) ประกอบไปด้วย 2 ระยะ ได้แก่ ระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในหอผู้ป่วยหญิงและหอผู้ป่วยชายโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชฉวาง จำนวน 15 คน

กลุ่มตัวอย่าง (sample size)

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาทั้งหมดจำนวน 15 คน โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) กำหนด เกณฑ์การคัดเลือกได้แก่ 1) พยาบาลวิชาชีพที่มีหน้าที่ปฏิบัติงานในหอผู้ป่วยหญิงและหอผู้ป่วยชาย 2) สามารถอ่าน เขียน และสื่อสารเข้าใจได้ด้วยภาษาไทย และ 3) ยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย กำหนดเกณฑ์คัดออก ได้แก่ 1) ไม่ใช่พยาบาลวิชาชีพ 2) สื่อสารและไม่เข้าใจภาษาไทย 3) ไม่ยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย และ 4) ขณะดำเนินการวิจัยกลุ่มตัวอย่างไม่สามารถทำตามแนวทางของโปรแกรมได้

เครื่องมือในการวิจัย ประกอบด้วย 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เครื่องมือดำเนินการทดลอง ได้แก่ โปรแกรมพัฒนาความรู้และทักษะการใช้แนวทางวางแผนการจำหน่ายในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองผู้วิจัยสร้างขึ้นจากแนวคิด Competency ของ David C. McClelland การทบทวนวรรณกรรมและมาตรฐานการวางแผนการจำหน่ายในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง ตามรูปแบบ D-METHOD โปรแกรมประกอบด้วย 1) ความรู้โรคหลอดเลือดสมองประกอบด้วย พยาธิสภาพของโรค ปัจจัยเสี่ยงการเกิดโรค อาการของโรค การวินิจฉัย การรักษา การป้องกัน และความรู้การใช้แนวทางวางแผนการจำหน่ายในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง D-METHOD 2) ทักษะความถูกต้องในการใช้แนวทางวางแผนการจำหน่ายในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองตามรูปแบบ D-METHOD โดยกลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่องเป็นรายบุคคล คนละ 2 ครั้ง ครั้งละ 30 นาที

ส่วนที่ 2 เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากทบทวนวรรณกรรม ประกอบด้วย

2.1) แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล มีจำนวน 7 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษา หน่วยงานที่ปฏิบัติ (ปัจจุบัน) ตำแหน่งที่ปฏิบัติ ประสิทธิภาพการทำงาน (ปี) และประสิทธิภาพการทำงานที่อื่น

2.2) แบบประเมินความรู้โรคหลอดเลือดสมอง มีจำนวน 20 ข้อ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ 2 ข้อ คือ ใช่ และ ไม่ใช่ โดยคำตอบที่ถูกต้องได้รับคะแนน 1 และข้อไม่ถูกต้องได้รับคะแนน 0 คะแนนรวม 20 คะแนน โดยคะแนนที่แสดงถึงระดับความรู้ที่เพียงพออย่างน้อยร้อยละ 80 สะท้อนได้ว่าพยาบาลมีความรู้เกี่ยวกับการใช้โปรแกรมการให้ความรู้การใช้แนวทางวางแผนการจำหน่ายในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองกิจกรรมที่ปฏิบัติถือว่าผ่านเกณฑ์

2.3) แบบประเมินทักษะการใช้แนวทางวางแผนการจำหน่ายในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง ประกอบไปด้วยการประเมินทักษะการใช้แนวทางวางแผนการจำหน่ายในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองตามรูปแบบ D-METHOD ที่ถูกต้อง โดยผู้วิจัยออกแบบประเมินทักษะโดยการสังเกต ทบทวนเวชระเบียน โดยเป็นแบบcheck list จำนวน 10 ข้อ ประกอบด้วย ปฏิบัติถูกต้อง ปฏิบัติไม่ถูกต้องและไม่ปฏิบัติ โดยถ้าปฏิบัติถูกต้อง ให้ 1 คะแนน ถ้าปฏิบัติไม่ถูกต้องและไม่ปฏิบัติ ให้ 0 โดยคะแนนที่แสดงถึงทักษะที่เพียงพออย่างน้อยร้อยละ 80 สะท้อนได้ว่าพยาบาลมีทักษะเกี่ยวกับการใช้โปรแกรมการให้ความรู้การใช้แนวทางวางแผนการจำหน่ายในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง ถือว่าผ่านเกณฑ์

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

1. การหาค่าความตรง (validity) ของโปรแกรมการให้ความรู้และทักษะการใช้แนวทางวางแผนการจำหน่าย แบบประเมินความรู้ และแบบสังเกตทักษะการใช้แนวทางวางแผนการจำหน่าย ซึ่งผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำมาประยุกต์ปรับปรุงให้เหมาะสม ได้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ได้แก่

อายุรแพทย์ทั่วไป อาจารย์พยาบาล และ พยาบาล ผู้เชี่ยวชาญการทำวิจัย ได้ค่าความตรงของโปรแกรมการ ได้ค่าความตรงของโปรแกรมพัฒนาความรู้และทักษะการใช้แนวทางวางแผนการจำหน่ายในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง CVI=.74 แบบประเมินความรู้โรคหลอดเลือดสมอง CVI=.70 แบบประเมินทักษะการใช้แนวทางวางแผนการจำหน่ายในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง ได้ค่าความตรง CVI=.8

2. การหาความเที่ยง (reliability) โดยไปทดลองใช้กับเจ้าหน้าที่ ที่มีคุณสมบัติใกล้เคียง กับกลุ่มตัวอย่างตัวอย่าง จำนวน 30 แบบประเมินความรู้โรคหลอดเลือดสมอง ใช้การทดสอบ KR-20 ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.81 และแบบประเมินทักษะการใช้แนวทางวางแผนการจำหน่ายในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองโดยใช้ Interrater reliability ได้ค่าความตรง เท่ากับ 1

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

โครงการวิจัยผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการ จริยธรรมและการวิจัยในมนุษย์ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยออกหนังสือรับรองการทำวิจัยในมนุษย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช รหัสโครงการ NSTPH 145/2566 ลงวันที่ 29 เดือนพฤศจิกายน 2566 ในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำบันทึกข้อความถึงผู้อำนวยการโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชฉวาง เมื่อผู้อำนวยการอนุมัติ ได้ดำเนินการตามโครงการ โดยแนะนำตัวและชี้แจงวัตถุประสงค์ ของการวิจัย ขั้นตอนการเก็บข้อมูล ระยะเวลาในการดำเนินการศึกษา ประโยชน์ที่จะได้รับ โดยกลุ่มตัวอย่างมีสิทธิเข้าร่วมโดยความสมัครใจ กลุ่มตัวอย่างสามารถถอนตัวออกจากงานวิจัยได้ตลอดเวลา โดยไม่ส่งผลกระทบต่อการศึกษา ความดีความชอบใดๆ ทั้งสิ้น ข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่าง จะถูกเก็บไว้เป็นความลับให้เป็นรหัส และมีการนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวมเท่านั้น เมื่อกลุ่มตัวอย่างเข้าใจและยินยอมเข้าร่วมการวิจัยจึงให้ ลงนามในเอกสารยินยอม เข้าร่วมการวิจัย

การรวบรวมข้อมูล

กระบวนการรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะเตรียมการ ระยะดำเนินการ และระยะ

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการดำเนินกิจกรรมของโปรแกรม ดำเนินกิจกรรมแบบรายบุคคล ดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

ระยะเตรียมการ

เมื่อโครงร่างวิจัยผ่านการพิจารณาจริยธรรมการทำวิจัยในมนุษย์ จากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยดำเนินการทำใบบันทึกข้อความเพื่อขออนุญาตทำกิจกรรม เก็บข้อมูล และหลังจากได้รับอนุญาต ผู้วิจัยจะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะดำเนินการ

ผู้วิจัยเข้าชี้แจงพบกลุ่มตัวอย่าง อธิบายขั้นตอนการทำกิจกรรม เมื่อกลุ่มตัวอย่างเข้าใจ เริ่มดำเนินการทดลองตามโปรแกรมพัฒนาความรู้และทักษะการใช้แนวทางวางแผนการจำหน่ายในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การให้ความรู้เรื่องโรคหลอดเลือดสมองและการใช้แนวทางวางแผนการจำหน่ายแบบรายบุคคล โดยใช้เวลทั้งหมด 30 นาที ต่อครั้งต่อคน

1.1 ให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถาม ดังนี้ แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล และแบบประเมินความรู้โรคหลอดเลือดสมอง

1.2 ให้ความรู้โรคหลอดเลือดสมอง ประกอบด้วย พยาธิสภาพของโรค ปัจจัยเสี่ยงการเกิดโรค อาการของโรค การวินิจฉัย การรักษา การป้องกัน และความรู้การใช้แนวทางวางแผนการจำหน่ายในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง D-METHOD

ขั้นตอนที่ 2 ทักษะการใช้แนวทางวางแผนการจำหน่ายในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง ใช้เวลา 30 นาที ต่อคนต่อครั้ง

2.1 ประเมินทักษะการใช้แนวทางวางแผนการจำหน่ายในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง โดยการสังเกต และตรวจสอบเวชระเบียน

2.2 สอนการใช้แนวทางวางแผนการจำหน่ายการใช้แนวทางวางแผนการจำหน่ายในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองแบบรายบุคคล

2.3 ใช้สถานการณ์จำลอง ในการฝึกทักษะของพยาบาลในใช้แนวทางวางแผนการจำหน่ายในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองแบบรายบุคคล

2.4 ประเมินทักษะของพยาบาลการใช้แนวทางวางแผนการจำหน่ายโดยการสังเกต และตรวจสอบเวชระเบียนจากสถานการณ์จริง

ขั้นตอนที่ 3 ระยะการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 หลังจากได้รับโปรแกรมพัฒนาความรู้และทักษะการใช้แนวทางวางแผนการจำหน่ายในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง จะทำการเก็บข้อมูล กลุ่มตัวอย่างเป็นรายบุคคล ได้รับการประเมินแบบประเมินความรู้โรคหลอดเลือดสมอง และประเมินทักษะการใช้แนวทางวางแผนการจำหน่ายในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง ซึ่งผู้วิจัยใช้การสังเกตการณ์และการตรวจสอบเวชระเบียน จากการปฏิบัติงานจริง โดยกลุ่มตัวอย่าง 1 คน ทำการสังเกต และติดตามเวชระเบียน 3 ครั้ง และนำผลครั้งที่ 3 มาวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลส่วนบุคคล ใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ได้แก่ ความถี่ (F) ร้อยละ (Percent) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

2. การเปรียบเทียบคะแนนความรู้ก่อนและหลังการได้รับโปรแกรมการพัฒนาความรู้และทักษะการใช้แนวทางวางแผนการจำหน่ายในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง ใช้ Wilcoxon Matched-pair Signed rank Test

3. การเปรียบเทียบทักษะก่อนและหลังการได้รับโปรแกรมการพัฒนาความรู้และทักษะการใช้แนวทางวางแผนการจำหน่ายในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง ใช้ Wilcoxon Matched-pair Signed rank Test

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลส่วนบุคคลพบว่า

กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเป็น เพศหญิง (n= 15) ร้อยละ 100 ร้อยละ 13.3 กลุ่มตัวอย่างอายุเฉลี่ย 31.73 ปี (S.D.= 11.75) อายุน้อยสุด 22 ปี และมากที่สุด 59 ปี ประสบการณ์ทำงานส่วนใหญ่ช่วง 1-3 ปี (n=7)

ร้อยละ 46.7 รองลงมามากกว่า 10 ปี (n=5) ร้อยละ 33.3 โดยส่วนใหญ่ทำงานหอผู้ป่วยในหญิง (n=9) ร้อยละ 60 และทำงานในหอผู้ป่วยในชาย (n=6) ร้อยละ 40 ส่วนใหญ่ตำแหน่งระดับปฏิบัติการ (n= 10) ร้อยละ 66.7 รองลงมาระดับชำนาญการ (n=5) ร้อยละ 33.3 ระดับการศึกษาสูงสุดส่วนใหญ่ระดับปริญญาตรี (n= 13) ร้อยละ 93.3 ส่วนใหญ่ประสบการณ์การทำงานจากอุบัติเหตุฉุกเฉินตั้งแต่ต้น (n=12) ร้อยละ 80 และประวัติการศึกษาเฉพาะทางด้านส่วนใหญ่ด้านเวชปฏิบัติทั่วไป (n= 7) คิดเป็นร้อยละ 46.7 ส่วนใหญ่ไม่มีประสบการณ์การทำงานที่อื่น (n=9) ร้อยละ 60

2. ความรู้หลังการได้รับโปรแกรมการพัฒนาความรู้และทักษะการใช้แนวทางวางแผนการจำหน่ายในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานหอผู้ป่วยใน (n=15)

การแจกแจงลำดับที่ความรู้ของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานหอผู้ป่วยใน ก่อนและหลังได้รับโปรแกรมการพัฒนาความรู้และทักษะการใช้แนวทางวางแผนการจำหน่ายในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .01$) ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การทดสอบ Wilcoxon Matched-pair Signed rank Test ความรู้ของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานหอผู้ป่วยใน ก่อนและหลังได้รับโปรแกรมการพัฒนาความรู้และทักษะการใช้แนวทางวางแผนการจำหน่ายในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง (n= 15)

Time	กลุ่มทดลอง (n= 15)		Z	p
	Mean Rank	Sum of Ranks		
Before	0.00	0.00	-1.732	.001**
After	8.00	120.00		

**p < .01

3. ทักษะหลังการได้รับโปรแกรมการพัฒนาความรู้และทักษะการใช้แนวทางวางแผนการจำหน่ายในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานหอผู้ป่วยใน (n=15)

การแจกแจงลำดับที่ทักษะของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานหอผู้ป่วยใน ก่อนและหลังได้รับโปรแกรม

การพัฒนาความรู้และทักษะการใช้แนวทางวางแผนการจำหน่ายในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติก่อนได้รับโปรแกรม (p < .01) ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การทดสอบ Wilcoxon Matched-pair Signed rank Test ทักษะการใช้แนวทางวางแผนการจำหน่ายในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานหอผู้ป่วยในก่อนและหลังการเข้าโปรแกรมการพัฒนาความรู้และทักษะการใช้แนวทางวางแผนการจำหน่ายในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง(n=15)

Time	กลุ่มทดลอง (n= 15)		Z	p
	Mean Rank	Sum of Ranks		
Before	0.00	0.00	-1.719	.001**
After	8.00	120.00		

**p < .01

การอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าโปรแกรมการพัฒนาความรู้และทักษะการใช้แนวทางวางแผนการจำหน่ายในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง สามารถเพิ่มความรู้ และทักษะของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในหอผู้ป่วยในสามารถอภิปรายได้ดังนี้

เนื่องจากผู้วิจัยออกแบบการเรียนรู้แบบผู้ใหญ่ (adult learning) การจัดกิจกรรมแบบยืดหยุ่น เพื่อตอบ

สนองต่อข้อจำกัดเรื่องเวลา เน้นเรียนรู้แบบ face-to-face ชี้ให้เห็นประเด็นสำคัญ เปิดโอกาสให้มีการแบ่งปัน และรับฟังความคิดเห็น นอกจากนี้ในการฝึกทักษะ มีการลองฝึกทำจากสถานการณ์จำลอง ซึ่งทำให้กลุ่มตัวอย่างมีความเข้าใจมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ Smith (1982) กล่าวว่า การเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ที่ได้ผลดีที่สุดนั้น ต้องให้ผู้เรียนมีความรู้สึกว่าการเรียนนั้นมีประโยชน์ เนื้อหาต้องสัมพันธ์กับประสบการณ์ และสามารถใช้ประโยชน์ได้

อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้โปรแกรมมีการออกแบบการฝึกทักษะจากสถานการณ์จำลอง ที่มีความคล้ายคลึงกับงานประจำที่ทำ สอดคล้องแนวคิดของ Cherrington (1995) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่ได้ประโยชน์ กล่าวคือ การที่บุคคลได้รับการกระตุ้นให้ได้ลงมือกระทำ หรือฝึกลงมือทำด้วยตนเอง นอกเหนือจากการบอกกล่าว จะช่วยให้ลดการหลงลืม และสามารถปฏิบัติงานนั้นได้ผลดี

นอกจากนี้การวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนาความรู้ และทักษะการใช้แนวทางวางแผนการจำหน่ายในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานหอผู้ป่วยใน ซึ่งเป็นสมรรถนะสำคัญอย่างหนึ่งของพยาบาลในการดูแลผู้ป่วย ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาจากแนวความคิดสมรรถนะของ David C. McClelland (1999) มุ่งเน้นที่ความรู้ ทักษะและพฤติกรรมที่พึงปรารถนา สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ ของ Bloom (1968) ที่สรุปไว้ว่า เมื่อบุคคลเกิดการเรียนรู้ จะเกิดการเปลี่ยนแปลงจนเกิดความชำนาญ และ การที่บุคคลได้เกิดการเรียนรู้ทั้งในด้านความคิด ความเข้าใจ จะนำไปสู่การปฏิบัติจนเกิดความชำนาญมากขึ้น มีความคล้ายคลึงกับการวิจัยของ สุรางค์ ช่างเหล็ก (2564) ที่มีการพัฒนาความรู้และทักษะพยาบาลวิชาชีพ ในการประเมินผู้ป่วยติดเชื้อในกระแสเลือด ผลการวิจัยพบว่าความรู้หลังการพัฒนา มีค่ามัธยฐานของพยาบาลวิชาชีพมีคะแนนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัย

สำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) และทักษะของพยาบาลวิชาชีพในการประเมินผู้ป่วยติดเชื้อในกระแสเลือด พบว่าหลังการอบรมมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$)

ข้อเสนอแนะ

1. การศึกษาแบบ cohort study เพื่ออ้างความรู้และทักษะของพยาบาล รวมทั้งการศึกษาในพยาบาลที่อยู่ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล
2. มีการพัฒนาโปรแกรมเพิ่มเติมเพื่อเสริมสร้างความรู้และทักษะของพยาบาลในกลุ่มโรคสำคัญและโรคที่มีความเสี่ยงสูง ตามโรคยุทธศาสตร์ของโรงพยาบาล

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ ผู้อำนวยการ หัวหน้ากลุ่มการพยาบาล โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราชที่อนุญาตให้ศึกษาวิจัย ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่าน ที่ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ และขอขอบพระคุณทีมสหวิชาชีพ ที่สำคัญคือกลุ่มตัวอย่าง ที่ให้ความร่วมมือ และทำให้การดำเนินงานวิจัยประสบความสำเร็จ

เอกสารอ้างอิง

กองการพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข. (2539). การควบคุมคุณภาพการพยาบาล เล่ม 5 (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

กองบริหารสาธารณสุข สำนักงานปลัดกระทรวง. (2565). คู่มือหลักเกณฑ์การจัดตั้งและการปรับระดับศักยภาพของหน่วยบริการสุขภาพ. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข.

ปภาณิน ศรีแสง. (2563). ผลของโปรแกรมวางแผนจำหน่ายทางการพยาบาลต่อความรู้และการบรรลุเป้าหมายในการดูแล ผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง โรงพยาบาลภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารวิชาการสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดมหาสารคาม, 4(7), 29-39.

ปริมล หงส์ศรี. (2560). ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพร้อมเพื่อการจำหน่ายออกจากโรงพยาบาล ของผู้ดูแลผู้ป่วยสูงอายุโรคหลอดเลือดสมอง. พยาบาลสาร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 44(4), 93-104.

ศูนย์คุณภาพโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชฉวาง. (2566). ข้อมูลคุณภาพประจำปี2566. นครศรีธรรมราช: โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชฉวาง.

- สถาบันการแพทย์ฉุกเฉินแห่งชาติ. (2565). สถานการณ์และแนวโน้มสุขภาพและการแพทย์ฉุกเฉิน (ระดับโลกและประเทศไทย). กรุงเทพฯ: ระบบสารสนเทศการแพทย์ฉุกเฉิน (Information Technology for Emergency Medical System – ITEMS).
- สุรางค์ ช่างเหล็ก. (2564). ผลของการพัฒนาความรู้และทักษะพยาบาลวิชาชีพในการประเมินผู้ป่วยติดเชื้อในกระแสเลือด งานการพยาบาลผู้ป่วยในโรงพยาบาลโพธิ์ชัยจังหวัดหนองคาย.วารสารการพยาบาล สุขภาพ และการศึกษา, 4(2), 3-14.
- Bloom, B.S. (1968). Mastery learning. UCLA-CSEIP Evaluation Comment. Los Angeles. University of California at Los Angeles. Retrieved from <https://www.google.com/search?q=bloom+taxonomy>
- Cherington, David J. (1995). The Management of Human Resource. Englewood Cliffs: Prentice Hall International.
- McClelland, D.C (1999). Identifying competencies with behavioral-event interviews. Retrieved from www.eiconsortium.org/research/business_case_forei.htm.
- Smith, R.M. (1982). Learning How to Learn: Applied Theory for adult. Chicago: Follet Publishing Company.